

quam prona est vis concupisibilis, ut feratur in delectabile sensu prater ordinem rationis, est contra naturam hominis, in quantum est homo, & ita pertinet ad peccatum originale. Quibus verbis aperte docet, concupiscentiam qua prater ordinem rationis fertur in bonum delectabile, procedere ex peccato originali, & non convenire homini ex conditione sua naturae, sed potius esse contra ejus naturam, ut rationalis est, subindeque non potuisse esse in illo, si in puris naturalibus conderetur. Unde solutione ad 2. iterum ait. *Quod sicut vis concupisibilis naturalis est homini secundum naturam institutum, ita & quod subdatur rationi, est ei naturale, secundum id quod Philosophus dicit in tertio de Anima, quod appetitus sensitivus sequitur appetitum rationis, sicut sphaera movetur a sphera.*

20. Dices secundum, Peccatum originale nihil positivum est, sed mera privatio originalis justitiae, ut communius docent nostri Thomistae in Tractatu de peccatis, & insinuat S. Doctor 1.2.qu.82.art.3. Ergo non potest ponere in homine lapsi positivum impedimentum ad bonum virtutis, per quod fiat minus habilis, & magis distans a finis consecutione.

Sed dato Antecedenti, nego Consequentiam, quavis enim peccatum originale nihil sit positivum pro formaliter, tamen pro materiali consistit in concupiscentia & positiva inclinatione ad malum, seu ad actum pravum, quae est positivum impedimentum ad bonum virtutis ut docet S. Thomas loco citato ubi sic ait: *Peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia, formaliter vero est defectus originalis justitiae.*

21. Objiciunt tertio: si natura humana non solum esset spoliata gratuitis, sed etiam vulnerata & corrupta in naturalibus, deberet assignari aliqua causa hujusmodi lesionis & corruptionis: sed nulla potest assignari, non quidem Deus, ut est manifestum, nec status serpentis, vel pomum veritum, aut qualitas morbi, ex illis derivata, ut communiter Theologii sentiunt: Ergo talis lesio & corruptio in naturalibus puris, videtur fictitia & imaginaria.

Respondeo hoc argumentum simile esse illi quod olim Augustino proponebant Julianus, sic arguens: si detur peccatum originale, per quas rimas inter tota præsidia innocentia, in mundum singulis illud esse ingressum. Cui S. Doctor responderet: *Quid queris latenter rimam, cum habeat apertissimam januam?* Similiter nunc respondere possumus. Quid queris causam corruptionis & lesionis virium naturalium in homine lapsi, cum illam habcas apertissimam, nempe originale peccatum, quod, ut supra ostendimus, habet & hominem spoliare gratuitis, & vulnerare in naturalibus.

19. Dices primò: Virtus aliquis naturae seu potentia solum potest diminui duobus modis, vel per subtractionem aliquis realis ac physica perfectionis talis rei, vel per additionem aliquis habitus vel qualitatis inconvenientis naturae, illamque inclinantis in malum: Sed in homine lapsi nihil horum reperitur, quia per peccatum originale nihil reale physicum subtractum est ab anima, aut ab aliqua ejus potentia, quae esset perfectio illius intrinseca; nec ullus habitus, aut qualitas ei inconvenientis, & in malum inclinans illi addita: Ergo per illud virtus naturae humanae, seu ejus in bonum inclinatio, diminuta & attenuata non est.

Respondeo negando Majorem, potest enim virtus vel inclinatio aliquis naturae, alio modo diminui, nempe per appositionem impedimenti, ut docet D. Thomas 1.2.qu.82.art.2. in corp. ubi sic ait: *Bonum naturae quod per peccatum diminuitur, est naturalis inclinatio ad virtutem, qua quidem convenit homini ex ipso quod rationalis est, ex hoc enim habet quod secundum rationem operetur, quod est agere secundum virtutem.... Hac inclinatio intelligitur ut media inter duo, fundatur enim sicut in radice in natura rationali, & tendit in bonum virtutis sicut in terminum & finem.* Dupliciter igitur potest intelligi ejus diminutio: uno modo ex parte radicis, alio modo ex parte termini; rimo quidem modo non diminuitur per peccatum, eo

quod peccatum non diminuit ipsam naturam, ut supra dictum est: sed diminuitur secundo modo, in quantum scilicet ponitur impedimentum pertingendi ad terminum. Diminutio ergo virium naturalium in homine, seu inclinationis ad virtutem, per peccatum originale non est facta ex parte principij vel radicis, per subtractionem aliquis physica perfectionis, vel per additionem aliquis pravi habitus, aut morbi, qualitatis, sed tantum ex parte termini, per appositionem impedimenti, per quod homo lapsus fit minus habilis, & magis distans a finis consecutione, ut loquitur S. Thomas supra relatus.

sequitur inclinatio ad motus corporales inordinatos: Ergo in natura lapsa non sunt motus magis inordinati, quam fuisse in statu naturae purae, sed eadem plane est in utroque statu appetitus seu concupiscentiae deordinatio.

23. Hoc est præcipuum fundamentum, cur aliqui S. Thomæ Discipuli, attribuant homini, si in puris naturalibus conderetur, eosdem prorsus defectus, seu eadem vulnera, que illi convenient in statu naturae lapsa, & dicant hominem in statu naturae purae, ab homine lapso distinguiri, sicut hominem nudum a nudato seu spoliato, ut loquitur Cajetanus. Verum hoc fundamentum, cui præcipue innititur adversa sententia, debile ac minosum est. Nam S. Thomas loco citato solum vult, respectu corum defectuum, quos nunc patitur humana natura, peccatum originale fuisse removens prohibens, quantum ad aliquid quod in ipsis est, non autem esse solum & purum removens prohibens, quantum ad omne quod est in defectibus istis, sed comparatione aliquis esse vera causa ex qua illi sequuntur. Quod tribus exemplis declarari potest. Primum est ægritudinis corporalis, quo utitur S. Thomas supra relatus: quis enim dubitet quin infirmitas removendo sanitatem, per se debilitatem naturam, & ex debilitate natura per se sequatur motus corporis debilis seu inordinatus? Aut quis sibi persuadeat, quod ægritudo sit solum & purum removens sanitatem, ita ut sit causa per accidens & non per se illius motus debilis? Aliud exemplum est claudicationis, quo etiam sè pè utitur S. Doctor: nam motus inordinatus claudicationis non per accidens tantum reducitur in tibiam curvam, primum enim quod efficit curvitas est removere sanitatem tibiae, secundum est per se causare illum defecum claudicationis in quem per se influit tibia curva. Eodem modo peccatum originale primò & per se habet removere originalem justitiam, secundariò vero per se inclinat in actu vel effectum inordinatum, quem per se causat, nempe ignorantium prædispositionis, offuscans naturale lumen rationis, proritatem voluntatis ad malum, & concupiscentiam adeo vehementer contra rationem insurgentem, ut ratio illam nullo modo vincere ac superare possit, sine auxilio gratia. Tertium exemplum afferri potest, hominis scilicet removentis columnam, cui lapis superpositus est. Si enim ille immediatè vim magnam imprimet lapidi superposito, ad mittendum deorsum, & cum hac vi columnam simul removeret, nuncidicetur solum removens prohibens respectu descensus lapidis? Nequaquam. Eodem modo philosophandum est in subjecta materia, & dicendum quod homo per peccatum originale non solum fuit removens prohibens justitiam originale: sed ulterius hanc removendo, inficit & corruptit potentias, & vires earum ad agendum bonum attenuavit, ipsamque naturam in ordine naturali ad bonum valde vulneravit, unde non fuit solum & purum removens prohibens, comparatione horum defectuum quos nunc patitur post peccatum humana natura.

24. Ratio etiam id suadet, si enim Deus sicut per seipsum originalem tribuit justitiam, ita absque aliqua hominis culpa, etiam per seipsum illam auferret, non sequeretur in natura sic spoliata illis donis gratuitis, haec positiva potentiarum deordinatio, vulneratio, infecatio, atque corruptio in suis naturalibus, quae reperitur in statu naturae lapsa; & tamen si peccatum primi parentis fuisse tantum removens prohibens respectu hujus effectus, seu defectus, a quacumque causa tale prohibens removeretur, ex conditione naturae talis corruptio & infecatio sequebatur; sicut a quocumque auferatur prohibens descendens lapidis, idem omnino fieret descensus ex natura gravis, ut manifestum est: Hoc autem non so-

lum falsum, sed etiam absurdum esse, quis non videat? Quis enim sibi persuadeat, nullum majus documentum peccatum originale, quod vera culpa animæ est, humano generi attulisse, quantum ad vires animæ inficiendas, extenuandas, & inclinandas, quam afferret Deus, si per seipsum sine aliqua hominis culpa, ab eo tolleret originalem justitiam? Aut quis affirmet, verum peccatum in anima, ex sua intrinseca ratione, non magis vires debilitate, quam si in ea peccatum nullum esset: Procul dubio qui sic opinantur, vix peccatum originale agnoscent, & aperte repugnant Concilii & SS. Patribus supra relatibus, qui affirmant per tale peccatum naturam humam esse vulneratam, infectam, & corruptam in viribus & potentis suis naturalibus. Repugnat etiam D. Thomæ, quia postquam 1.2.qu.85.art.3. docuit per peccatum primi hominis inflicta fuisse quatuor praedita vulnera naturæ humanae, ignorantiam in intellectu, militiam, seu proritatem & inclinacionem ad malum, in voluntate, & infirmitatem ac concupiscentiam in appetitu, statim subdit, quod etiam per peccatum actuale eadem vulnera infliguntur personæ qua illud committit: Sed manifestum est, illa vulnera per se, & non per accidens tantum, seu tanquam per removens prohibens, infligi personæ peccanti, per peccatum actuale: Ergo eodem modo toti naturæ humanae per peccatum originale infliguntur.

§. III.

Quadam exponuntur qua essent homini propria si in puris naturalibus conderetur.

25. Ad perfectiorē utriusque status naturae purae, & naturae lapsæ intelligentiam, supersunt aliqua breviter declaranda, quæ propria essent homini, si in puris naturalibus, id est in eis tantum quæ sunt naturæ sunt debita, conderetur.

In primis cum talis homo in puris naturalibus conditus careat donis integratibus, & justitiae originalis, quæ naturæ humanae prorsus indebita sunt, careret etiam propriis illorum effectibus. Unde corpus subditum animæ non esset, sed ipsum aggravaret, & per mortem dissolveretur, ut potè compositum ex contrariis inter se pugnantibus. Similiter non essent in illo inferiores partes perfectè rationi subiectæ, sed motus inferiori partii præter & contra rationem insurgeret.

26. Secundò homo in illo statu posset per aliquod breve tempus Deū Authorē naturæ diligere, & totā naturalē legē implere, cum generali Dei concursu illi statui proportionato, ut colligitur ex D. Thoma quodlibeto 1. art. 8. & ratio manifesta suadet; cum enim in illo statu non esset natura per peccatum corrupta, non sequeretur bonum privatum, possetque in omne bonū sibi connaturale ferri. Et per hoc talis homo in puris naturalibus cōditus, ab homine in statu naturae lapsæ, non reparato per gratiā, distinguetur; quia nec ad breve tempus sine gratiā auxilio potest Deū super omnia actu absoluto & efficaci diligere, aut totā legē implere, ut docet idē S. Doctor 1.2.qu.109. art. 2. De quo fuisus in Tract. de gratia.

27. Tertiò talis homo in natura pura, cum eodem solo generali concursu, nō posset diu, Deum ut Authorē naturæ diligere, totam naturalē legem servare, & multò minus in bono rationis finaliter perseverare, sed ad hoc indigeret auxilio aliquo intra ordinem naturæ speciali. Cum enim in illo statu vehementer insurgerent passiones, & concupiscentiae motus, & multiplices ac gravissimæ tētationes, licet liberum arbitrium suis naturalibus viribus, & cum Dei generali concursum, aliquibus posset resistere, omnes tamen vincere, & diu illas omnes superare, & per consequens naturalē finē consequi, minimè posset, nisi Deus ad hoc speciale ordinis naturalis auxilium ei tribueret. Unde ad divinam pertineret providentia, homini

homini in pura natura constituto, dare vel offerre tali auxilium, quo posset si vellet diu legem servare, & in bono rationis permanere, suumque finem naturalem consequi. Alioquin Deus impossibilia illi praeciperet, quod infinita ejus bonitati & aequitati, ac suavissimae illius providentiae, planè repugnat; & homo in statu illo inter omnes creature infelicissimus esset, si Deus sua providentia illi subvenire non posset, & mediis auxiliis intra ordinem naturae specialibus, seu mediis fini ejus naturali proportionatis, ita illum juvare, ut illum consequi, & aeternam damnationem evadere posset.

28. Nec valet si dicas, statum naturae purae omnino auxilium speciale etiam ordinis naturalis excludere, alioquin confunderetur cum statu naturae integræ. Ad hoc enim supra respondimus, statum naturae purae auxilia specialia ordinis naturalis minimè excludere, sed duntaxat gratia supernaturem entitatibꝫ, qualis esset justitia originalis, vel naturalis per modū habitus & forma permanentis, qualis esset donum integratitatis, appetitū sensitivū rationi perfecte subjic̄tis.

29. Queret fortè aliquis, an illud speciale auxiliū quod in illo statu Deus homini daret, esset illi debitum, an non? Sed ad hoc facilè responderetur, tale auxiliū non esse quidem debitū illi statui, cū ille omnia merè gratuita, & homini non cōnaturalia excludat; Sed Deus ipse deberet sibi, & providentia sua (supposito quod talem hominem sic condere vellit) illi dare tale speciale auxilium, quo posset diu totam naturae legem servare, & in illa perseverare si vellet, sicut & modò gratia infallibiliter contrito homini datur, nec tamen contrito homini debetur, sed sibi ipsi Deus debet, & legi quā statuit, talem gratia dare.

30. Ex dictis intelliges, hominem conditū in puris naturalibus, medium quendam statum habiturum, inter hominem conditum in statu integratitatis, seu cū vigore justitiae originalis, & hominem lapsum; neque enim tam integer esset ut ille, nec tam Iesus & corruptus in viribus suis ac iste. Nam homo in statu integratitatis, vel justitiae originalis, nec ignorantiam in intellectu, nec malitiam in voluntate haberet, nec aliquid in appetitu inferiori sentiret, quod vel contra, vel præter rationem esset, sed pars inferior perfecte subiecta esset superiori. In natura autem lapsa per peccatum originale, magnā pugnam, contradictionem, & rebellionem adversus spiritum sentit, cui cū vehementer sit, homo solis suis viribus naturalibus resistere nequit. At in puris naturalibus conditus, licet sentiret motus concupiscentiae insurgentes præter rationem, id est anteverentes rationis judicium, advertente tamen ratione, illos licet vehementiores refrinare & superare posset; ita quod si advertens ratio illos de facto impedit, sicut posset & tenetur, conservaret in se homo statum illum naturae purae, si vero illis consentiret, peccaret, & per peccatum statum illum purorum naturalium in se amitteret, & statum naturae lapsæ ipso facto incurriteret.

31. Intelliges etiam ex supra dictis, motus concupiscentiae quadrupliciter posse considerari. Primo, ut sunt rationi subditi. Secundo, ut sunt præter rationem. Tertio, ut sunt contra rationem, moderabiles tamen, & refrinabiles per ipsam. Quartò, ut tam vehementer contra rationē influrgunt, quod ipsos ratio superare nec vincere potest, sine auxilio gratiae. Tribus modis prioribus non sunt contra rationem, sed vel naturae, vel præter naturā, quarto vero modo sunt contra naturā, unde in natura pura non essent, sed solum sunt in natura lapsa, & vulnerata, & sunt materiae originalis peccati, ut ex supra dictis patet.

32. Quæres, quid in statu naturae purae fieret de parvulis, qui ante adeptum rationis usum, per quem

ad Deum ut Authorem & finem naturalem possent se convertere, morerentur?

Respondeo illos beatitudinem naturalem adepturos, cum illis esset connaturaliter debita, & nullum in statu naturae purae esset peccatum originale, in cuius peccatum tali beatitudine privarentur: repugnare enim videtur suavi Dei providentiae, & infinita ejus bonitati, quod nullā presuppositā culpā, hominem privet sibi naturaliter debitis, vel hominem condat in eo statu, in quo beatitudinem naturalem consequi nequeat; alioquin natura humana in tali statu esset necessariō misera, & per consequens mala, quod Manichæismum sapit. Alia est ratio de parvulis sine baptismo in statu naturae lapsa morientibus, cū enim in tali statu ante suscep̄tam regenerationis gratiam, infecti sint peccato originali, quod avertit hominem à Deo, tam ut fine naturali, quam supernaturali, justè in peccatum illius, tales parvuli beatitudine non solum supernaturali, sed etiam naturali, privantur, ut communiter docent Theologi contra Catharinum, Salneronum, & Molinam, qui existimant parvulos illos post diē iudicij reallumptis corporibus, vitam fœlicem & perpetuam super terram ducituros, beatitudine naturali gavisiuros, & peccatum damni, seu carentiā visionis beatæ exceptâ in omnibus se habituros, sicut parvuli qui in statu naturae purae morerentur. Utrum hæc sententia affinis videatur errori Pelagianorum, qui ut ait Augustinus de prædestinatione Sanctorum cap. 13. Laborabant quaerendo parvulis suis extra regnum Dei, nescio cuius sua felicitatis locum. Et lib. 2. de anima & ejus origine cap. 12. Novello (inquit) hereticos Pelagianos, iustissime Conciliorum Catholicorum, & Sedis Apostolicae damnavit authoritas, cō quod ausi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & salutis locum. Quod ausi non fuissent, nisi negarent eos habere originalē peccatum. Itē lib. 1. cap. 9. habet hæc verba: Non baptisatis parvulis nemo promittat inter damnationem regnumque cœlorum, quietis vel felicitatis cuiuslibet, atque ubilibet, quasi medium locum: hoc enim heresis Pelagiana promisit. Ubi notāda sunt verba illa, felicitatis cuiuslibet, quibus S. Doctor aperte declarat, felicitatem etiam naturalē, illis parvulis esse denegandam, si velimus evitare hæresim Pelagi; ille enim felicitatē supernaturalē extra regnum cœlorū, eis non pollicebatur, sed naturalē duntaxat. Unde recte Cardinalis Bellarminus lib. 6. de statu peccati cap. 1. docet damnatam esse Pelagianorum sententiam, quod parvulis sine baptismo decadentibus detur beatitudo naturalis extra regnum cœlorū. Sic enim ait: Altera sententia paulo quidē minus liberalis, sed tamen valde mittis, fuit eorum qui parvulos non baptizatos excludebat a regno cœlorū, & vita beatæ sanctis promissa, tamen eis dabant vitam aeternam, & naturalē beatitudinem, sine ulla molestia aut dolore, extra regnum Beatorū, & procul à carcere damnatorū, hoc est in loco medio inter gehennam & cœlum, qualis locus vix potest fungi aliud, quam terra convexum. Ita sensisse olim Pelagianos docuit S. Augustinus lib. de hæresibus cap. 88. Nam, inquit, etiam si non baptizentur, promittunt eis extra quidem regnum Dei, sed tamen aeternam & beatā quādam vitam suā. Quod autem Pelagiani non promiserint parvulis non baptizatis vitam aeternam supernaturalem, quæ consistit in visione Dei, sed solum vitam aeternam naturalē, seu naturalē beatitudinem, perspicuum est ex libro 5. in Julian. cap. 8. ubi Augustino teste Pelagiani alienabant parvulos non baptizatos à vita Dei, cū alienarent à regno Dei: quid est autem vita Dei, nisi visio Dei; sed neque ipsum regnum cœlorum in Scripturis aliud significat, nisi felicitatem aeternam, quæ in Dei visione consistit. Hac Bellarminus.

SECUNDA PARS MANUALIS THOMISTARUM, DE DEO ULTIMO FINE, & medijs ad illum conducentibus.

P R A E F A T I O.

DIONYSIUS cap. 4. libri de divinis nominibus sapienter docet, Dei amorem, motum efficere orbicularē, seu circulum admirabilem, dum extra se suam effundit beneficentiam in res creatas, nosque sua bonitatis illecebris suavissimè pellicit & trahit ad seipsum, qui est rerum omnium Principium & Finis; ut ab ipso egressi per creationem ad ipsum regrediamur per Beatitudinem, quam idcirco Picus Mirandulanus definit redditum creature intellectualis ad suum principium. Unde postquam D. Thomas prima parte sua Summa Deum ut in se unum & trinum, rerumque omnium creatarum Principium consideravit, mox illum ut Finem ultimum creature rationalis contemplatus, & tractat de Beatitudine, & medijs ad ejus affectionem conducentibus, nimirū de actibus humanis, de virtutibus ac donis in communi, de virtutis, & peccatis illis oppositis (cū eadem sit contrariorum scientia) de legibus, de gratia, & virtutibus in particulari, tum Theologis, tum moralibus. De quibus etiam in hac secunda parte nostri Manualis, eā quā poterimus brevitate & perspicuitate differemus tractatibus sequentibus.